

„MINDENKIHEZ ÚGY KELL HOZZÁÁLLNI, HOGY TUDÓST NEVELÜNK BELŐLÜK”

Interjú Prof. Dr. Font Mártával (részlet)*

Font Márta 1970-ben érettségizett a pécsi Nagy Lajos Gimnáziumban, majd 1975-ben diplomázott a szegedi József Attila Tudományegyetem történelem-orosz szakpárján. Ezután a szegedi egyetem Szláv Intézetében kapott állást, ahol 1979-ben szerezte meg az egyetemi doktori címet.

Font Márta 1983 óta dolgozik a Pécsi Tudományegyetemen (és jogelődjein), 1990-ig adjunktusként, majd 1997-ig egyetemi docensként, 1998-ban nevezték ki egyetemi tanárrá.

1995 és 2017 között vezette a Középkori és Koraiújkori Történelmi Tanszéket, 2020. október 1-jén kapott *professor emerita* kinevezést. 1999 és 2005 között két cikluson keresztül a JPTE, majd PTE BTK dékánja volt, amely tevékenységéért a *decana emerita* címben részesült. 2007 és 2010 között a PTE oktatási és tudományos, illetve részben általános rektorhelyettese volt. Mindezek mellett 2001-től, megalapításától kezdve vezeti a PTE Interdiszciplináris Doktori Iskola középkortörténelmi programját.

Font Márta 1995 és 2015 között volt a Pécs Története Alapítvány és a Pécs-Monográfia szerkesztőbizottságának tagja. Ebben az időben foglalkozott a város Középkori Egyetem Alapítványával, a '90-

es évek közepétől a kuratórium tagja volt, 2002-től pedig elnöke. Az Alapítvány 2015. május 9-ig működött, amikor a helyreállított épületben megnyílt a ma is látható kiállítás, és okafogyottá vált a további létezése. Ebbéli tevékenységéért Font Márta Pécs városától a *Pro Civitate díjat* vehette át. Mindezek mellett a PTE BTK-tól a *Pro Facultate* kitüntetést, valamint a magyar államtól a Magyar Köztársaság tisztikeresztjét vehette át.

A Font Mártával készített teljes interjú a [Pontes](#), A PTE BTK Történettudományi Intézet Évkönyve 2021. évi 4. számában lesz olvasható. Cikkünk ennek változatlan formájú közlése.

Professzor Asszony, hogyan került Szegedről (vissza) Pécsre?

Hirtelen jött lehetőség volt. A Szláv Intézetben komolyabb konfliktushelyzetbe kerültem. 1979-ben a kisdoktorim után döntés elé állítottak: nyelvész legyek vagy irodalmár? De én egyiket sem szerettem volna. Ekkor született meg a lányom, Tünde, elmentem gyesre. 1982 nyarán éppen Pécssett voltunk, amikor az utcán sétálva Majoros Istvánba botlottunk, aki ekkor került az újonnan létrehozott Janus Pannonius Tudományegyetemre. Ő férjem, Gábor évfolyamtársa volt egyébként, és akkor mesélte el nekünk, hogy Polányi Imre

* Az interjú 2020 decemberében készült Pécssett. Készítette Dr. [Barabás Gábor](#) egyetemi adjunktus (PTE BTK TTI Középkori és Koraiújkori Történelmi Tanszék).

és Ormos Mária középkoros kollégát keresnek. Kristó Gyulát szerették volna megnyerni, aki visszautasította a felkérést. Visszamentünk Szegedre a családommal, szeptember elején pedig felkerestem Kristó Gyulát, aki ekkor a szegedi egyetem rektora volt. Mondtam neki, hogy mit hallottam, és ha ő nem is akar, én szeretnék elmenni Pécsre. Ő ekkor jelenlétemben felhívta Polányi Imrét, én pedig egy hét múlva már bemutatkozó látogatáson voltam nála. Beszélgettünk, inkább így mondanám, puhatolódzott, talán jobban érdekelte a tudásom mellett az emberi habitusom. Ezután sokáig nem történt semmi, majd december elején kaptam egy levelet, hogy január 1-jén vár a pécsi egyetem. Gondoltak a férjemre is, akire a Leőwey Klára Gimnáziumban várt egy állás, illetve egy lakást is felajánlottak megvételre számunkra. Olyan volt ez, mint egy karácsonyi ajándék. Viszont ezután fél évig ingáztam Szeged és Pécs között, hiszen a férjem csak 1983 szeptemberétől tudott Pécssett kezdeni. A két város között ekkor még járó vonat 4,5 óra alatt tette meg az utat, ez nekem kisgyermekes anyaként legalább 8 órányi munkaidőt jelentett, amit ki is használtam. Nem volt könnyű, de az ember fiatalon sok mindent kibír.

Milyen kihívásokkal találkozott Pécssett az egyetemi képzés kialakítása során? Beszélne az egyetemi szintű történelemszakképzés, majd a Középkori és Korajújkori Történeti Tanszék létrehozásáról és történetéről? Melyek voltak a fordulópontok?

Pécs azért kapta meg 1982-ben az egyetemi képzés lehetőségét, mivel egy teljesen új koncepciójú, egységes tanárképzést akartak kialakítani. Próbálták újragondolni a kereteket, például szemeszterek helyébe *quadrimeszterek* kerültek volna. Másképp kellett megszervezni az oktatást. Nem voltak előadások, csak szemináriumok *tutori* rendszerrel. Rengeteg energia ment el arra, hogy koncepciókat gyártsunk és ezeket megvitassuk. Ebbe csöppentem bele, illetve egy félévig még tanítottam az utolsó főiskolai évfolyamot is. Irodalomjegyzékeket gyártottunk, korszakokat határoztunk meg ekkor. Az például nem aratott osztatlan lelkesedést, hogy én a magyar középkort nem 1301-nél, az Árpád-ház kihalásánál, hanem a tatárjárásnál vágtam volna ketté. Probléma volt, hogy hiányzott a megfelelő könyvtári háttér, ami lehetővé tette volna a szemináriumi rendszert és a hallgatók önálló felkészülését. A főiskolai oktatás a kiadott jegyzetek elsajátítására épült, ehhez képest gyökeres váltásra volt szükség. Végigjártam az összes

pécsi könyvtárat, megnéztem a Megyei Levéltár középkori anyagát, valamint a Dunántúli Tudományos Intézet könyvtárát is, így tudtam, mi az, ami elérhető, és mi nem. Ekkor kezdtünk fénymásolatokat is begyűjteni, ami viszont nehézkes és drága is volt ekkor még. Szép lassan kiderült, hogy az előadásokra szükség van, a hallgatók kikövetelték, hogy legyen.

Nehéz volt 25 emberrel mit kezdeni egy szemináriumon, én azonban beszélgetni akartam őket, és ez nagyjából sikerült is, hála a szegedi nyelvoktatási gyakorlatomnak. Akiket azonban nem sikerült szóra bírni, megbuktattam, és felajánlottam, hogy számoljanak be szóban. Ők azonban ehelyett bepanaszoltak a dékánhelyettesnél, lévén akkor tilos volt vizsgáztatni. Polányi Imre be is hívott magához, megmutatta a dékánhelyettesi levelet, majd a szemétkosárba dobta azt.

Sok elképzelésemet azonban kezdetben lesöpörték az asztalról az idősebb kollégák, akik korábban időnként középkori témákat is tanítottak. Meg kellett vívnom a harcaimat, csak Barta Gáborék megjelenésével lett könnyebb a helyzet.

Ormos Mária koncepciójaként említhető, de nagyon jól jött nekem is, hogy ne válasszuk ketté a korszakokat magyar és egyetememes részre. Nekem zavart okozott volna ez, és ma is úgy gondolom, nem választható el a kettő egymástól.

1983-ban nem külön tanszékek alakultak, hanem szemináriumok a Történelem Tanszéken belül. Az ókori szeminárium esetében Tóth István és Visy Zsolt érkezett, az újkorit Majoros István vezette, míg a modernkorit Polányi Imre, a középkori és korajújkorit pedig Barta Gábor. A szemináriumvezetők pedig hetente összeültek megbeszélni a feladatokat, volt, amikor én helyettesítettem ebben Barta Gábort.

1992-ben vált ketté a Tanárképző Kar Természet- és Bölcsészettudományi Karra. Ekkor megszűnt az addig fennálló Történettudományi és Nemzetiségi Intézet, mi pedig önálló tanszékekkel működő tanszékcsoporthoz lettünk. Ekkor Katus László lett a tanszékvezető, én pedig mellette a helyettes. Tanszékcsoporthoz állt fenn 2008-ig, amikor létrejött a Történettudományi Intézet. Fontos még megemlítenem az Interdiszciplináris Doktori Iskolán belül a 2001-től működő középkori PhD programot („A Kárpát-medence és a szomszédos birodalmak 900–1800 között” Doktori Program), amelyet kezdettől fogva a mai napig én vezetek.

Maradva a Középkori és Koraújkori Történeti Tanszéknél, felsorolná, hogy kik dolgoztak ott az évek alatt?

A Történettudományi Intézetből érkeztek többen is a már említett Barta Gábor mellett: Zimányi Vera, Petneki Áron, Hóvári János, Katus László. Az egri levéltárból Bán Péter. Katus László a Középkorin kívül az Újkortörténeti Tanszéken is oktatott. 1992-ben volt az első nagyobb váltás, hiszen Barta Gábor, Zimányi Vera és Petneki Áron is elment, a helyükre érkezett Ágoston Gábor és Oborni Teréz az ELTE-ről, Pálffy Géza a Történettudományi Intézetből. 1995-ben Bán Péter visszament Egerbe, helyét Varga J. János vette át, aki ugyancsak a TTI-ből jött hozzánk. A Budapestről lejáró kollegák mindannyian félállásban oktattak, a heti utazást egyikük sem tekintette hosszútávon vállalhatónak. Távozásukkal az oktatói utánpótlást egyre inkább a legtehetségesebb hallgatóink alkalmazásával pótoltuk. Sashalmi Endre volt az első, 1989-ben, aki egykori diákjaink közül került a tanszékre. Őt követte Radó Bálint 1992-ben, majd 1993-ban a mostani tanszékvezető, Bagi Dániel. 1997-ben Kiss Gergely érkezett a tanszékre, 2004-ben Fedeles Tamás, 2008-ban Végh Ferenc, 2014-ben pedig a legfiatalabb, Barabás Gábor.

A tudomány- és oktatásszervezés fontos része az egyetemi oktatói létnek. Beszélne pályafutása ezen aspektusáról? Melyek voltak a legfontosabb állomásai?

A tanszékvezetésre tudatosan készültem, akartam is, minden álszerénység nélkül. Igyekeztem is fejleszteni a tanszékot, szerettem volna egy igazi csapatot építeni. Ebben egy nem tőlem származó ötlet is segített. Amikor 1995-ben meghalt Barta Gábor, aki már korábban Debrecenbe ment Pécsről, a hírre egyes hallgatók, köztük Kiss Gergellyel önállóan elkezdtek egy emlékkonferencia megszervezését. Én pedig vezetőként azt mondtam a fiatal kollégáknak, Sashalmi Endrének, Bagi Dánielnek és Radó Bálintnak, hogy ezen az eseményen elő kell adniuk. Úgy gondolom, ezt nem bánták meg, lett belőle publikáció, és főleg, meg kellett mutatniuk magukat. Volt két fontos külföldi konferencia is, Leedsben 1998-ban, illetve Tamperében 2000-ben, amelyeken fiatal kollégáimmal együtt vettünk részt. Utóbbi esetében már Kiss Gergely is a csapat része volt.

Igyekeztem a lehető legtöbb külföldi előadót meghívni hozzánk. Járt nálunk mások mellett Kosztolnyik Zoltán, Harald Zimmermann és Jerzy

Wyrozumski is, akikkel a fiatal kollégák is gyümölcsöző kapcsolatot tudtak kialakítani. Különböző lehetőségek igénybevételével többen jártak Hamburgban, Tübingenben, Cambridge-ben és más helyeken is. Eleve újdonságnak tekinthető, hogy mennyi ösztöndíjas lehetőség állt rendelkezésünkre, ekkor kezdődött például az Erasmus-program is, amelyet igyekeztünk kihasználni. A '90-es évek végén tíz fős hallgatói csapattal mentünk ki Tübingenbe Zimmermann professzor meghívására egy hétre, a csapatnak többek között Fedeles Tamás és Vázsonyi Ottó is tagja volt.

Hogyan lett Önből dékán mindezek után?

Az 1990-ben megvédett kandidátusim után 1997-ben habilitáltam Szegeden. Akkor Pécssett erre középkori témában még nem volt mód, így Szegedre jártunk, míg onnan ide jöttek a modernkoros témákkal. Én úgy érzem az 1990-es évek elejére értem be igazán egyetemi oktatóként, akkorra tettem szert kellő magabiztosságra. Ezt feltehetően a hallgatók is érezték, ekkor kezdtek el ugyanis egyre többen járni az óráimra, illetve az igazán érdeklődők vettek fel nálam szemináriumokat. Tanszékvezető is lettem időközben, így ez egy intenzív időszak volt, úgy éreztem, hogy sikerülnek a tervek, pályázatok, amikbe belevágok.

A tanszékvezetéssel ellentétben dékánásra nem készültem, a dékáni pozíciót hozta az élet. Első nekifutásra 1996-ban nem is sikerült, Visy Zsolttól vereséget szenvedtem a választáson. Mindezt azonban megelőzte egy szenátusi választás, amelyet, mai napig nem tudom hogyan, nem történt ugyanis részemről jelentkezés, én nyertem meg. Ekkor kezdtek el rábeszélni, hogy adjam be a jelentkezést a kiírt dékáni pályázatra, ami végül megtörtént, de, mint említettem, alulmaradtam. Visy Zsolt két évig töltötte be a dékáni pozíciót, majd lemondott, így 1998 őszén új pályázatot írtak ki. Nem volt egyszerű a kampányidőszak, de végül sikerrel zárult, és 1999 január 1-jétől a Janus Pannonius Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja lettem. Két ciklusban, hét évig töltöttem be ezt a pozíciót (1999–2005). Az elején voltak nagy kihívások, például előkészítetlenül nyakamba szakadt az Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) 1999 márciusában, amelyet nagy erőfeszítések árán tudtunk végül sikeresen megrendezni. A második ciklus nyugodtabb volt, ekkor nem is volt kihívóm. Kimerítő volt a hét év, nagyon elfáradtam a végére. Dékánágom idejére esett 2000-ben az egyetemi integráció, amely

a Janus Pannonius Tudományegyetem (JPTE), a Pécsi Orvostudományi Egyetem (POTE) és a szekszárdi Illyés Gyula Tanítóképző Főiskola fúzióját jelentette. Előzménye volt a '90-es években, hogy a Pollack Mihály Műszaki Főiskola és a Zeneakadémia pécsi tagozata csatlakozott a JPTE-hez. Az utóbbi a BTK-ból kivált ének-zene és képzőművészeti képzést adó tanszékekkel megalakította a Művészeti Kart. A 2000. év integrációja sok egyeztetést, számos szabályzat átdolgozását követelte. Amit nagyon sajnálok, hogy az integrációnak áldozatul esett a Janus Pannonius név, pedig sokszor és kitartóan érveltem mellette. A második dékáni ciklusomra esett a bolognai típusú képzés bevezetésének előkészítése, ami a bölcsészkarok közötti intenzív együttműködést hozta magával. Az egyeztetések konszenzust teremtettek, de sajnos nem a szakmai érveink alapján vezették be az új rendszert.

Ezek után 2007 és 2010 között oktatási és tudományos rektorhelyettesként végigdolgoztam egy ciklust, az első felében még általános rektorhelyettes is voltam. Később három évig főigazgatóként vezettem az egyetem ekkor létrehozott Tanárképző Központját (2015–2017). Ha már a tudományszervezésnél járunk, azt is mindenképpen megemlíteném, hogy 1996 és 2014 között én voltam az MTA PAB (Magyar Tudományos Akadémia, Pécsi Akadémiai Bizottság) II. Szakbizottság elnöke, amit tőlem vett át Fedeles Tamás. Itt rengeteg mindent szerveztem, ez alatt alakult meg a ma működő munkabizottságok közül az Egyháztörténeti, a Kelet-Európa-, a Latin-Amerika-, a Város- és a Neveléstörténeti. Kétszer kaptam tudományszervezési díjat, egyszer pedig Zsolnay-díjat. 2017 óta a PAB egyik alelnöke vagyok. Ugyancsak büszkén mondhatom, hogy 1997 óta folyamatosan tagja vagyok az MTA Történettudományi Bizottságának, immáron harmadjára alelnökként.

Eddigi pályafutására visszatekintve mit emelne ki leginkább, mire a legbüszkébb?

Sok mindenre vagyok büszke, de dicsekedni nem szeretek. Amire igazán büszke vagyok, az a Tanszék. Úgy érzem sokat tettem azért, hogy Pécsen jelentős középkorkutató műhely jöjjön létre. Persze ehhez nem csak én kellettem, hanem olyan kollégák is, akik hajlandóak voltak ebben közreműködni. Nagyon jó érzés, hogy a tanszék a volt tanítványaimból áll. Azt gondolom, akik megmaradtak mellettem, komoly emberek lettek, és bízom a folytatásban is. Persze az ember a sa-

ját dolgaira is lehet büszke, talán valamit letettem az asztalra. Ami az én kombinált szláv nyelvi és egyéb tudásomból összejött, azt illetően nem kell szégyenkezni. Lehetett volna többet is, de tőlem erre futotta.

Meg kell említenem azért, hogy két olyan pályázatot is vezettem, amilyen a Kar eddigi történetében csak néhány volt korábban az enyémen kívül. Az első a doktori iskolákat támogató pályázat volt 2005–2009 között (OTKA TS 49775). A BTK-n ilyen csak Ormos Máriának és Andrásfalvy Bertalannak volt a kétezres évek elején. A másik az MTA kutatócsoport (MTA – PTE – ELTE Középkori magyar egyházi archontológia 1000–1387 Kutatócsoport), amelynek a vezetését Bagi Dániel vette át tőlem 2020 nyarán. Ormos Mária vezetett egy hasonlót, amelyet Fischer Ferenc vett át tőle (MTA – PTE Magyarország, Európa és Ibero-Amerika Kutatócsoport), míg jelenleg Weisz János irányítja az MTA kutatócsoportot a Karon (MTA – PTE Kritikai Tanulmányok Kutatócsoport, 2017–). A sikereim között ugyancsak fontosnak gondolom, hogy 1997-ben az elsők között kaptam Széchenyi ösztöndíjat, 2002-ben pedig a Mainzi Akadémia levelező tagja lettem.

Végezetül mindenképpen szeretném még azt is megemlíteni, hogy mindez nem jöhetett volna létre a családom nélkül. Természetesnek tartom, hogy nőként is ugyanazt kellett leraknom az asztalra, de ennek eléréshez egy olyan társra volt szükség, aki mindezt nem csak tolerálta, de támogatta is. Általánosan azt mondhatom, a nők számára elsősorban támogató családi háttérre van szükség, hogy legyen lehetőségük megfelelő pályát befutni.

Professzorasszony kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik. Mít gondol, ki lehet ezeket használni az utánpótlásképzés vonatkozásában is? Lehet motiválni a hallgatókat arra, hogy igyekezzenek nemzetközi keretekben gondolkodni?

Nem vagyok benne biztos, hogy én meg tudom mondani, a mai hallgatókat mivel lehetne motiválni. Ma, úgy vélem, a könnyebb ellenállás irányába mennek el a hallgatók, amiben az internetnek is komoly szerepe van. Nem vagyok persze az internet ellensége, ki kell használni a rendelkezésre álló lehetőségeket. Mindenesetre sokat kell a hallgatókkal foglalkozni. Szerencsére friss jó tapasztalataim is vannak, ebben a félévben az egyik szemináriumon a kilencből hat olyan dolgozat született, ahol a hallgatók elolvasták a megadott irodalmat, konzultáltak velem, javították a szövegeiket. Erre

persze rákényszerítettem őket, de arra nem, hogy köszönőleveleket küldjenek nekem. Leírták, mi mindent tanultak tőlem, és megköszönték az egész féléves munkát. Régen kaptam már ilyen levelet, így különösen örültem neki. Pedig most sem csináltam semmit másképp, mint korábban. Rajtam kívül a hallgató magával hozott motivációja is kell ehhez, hogy ne érezze kényszernek a tanulást, ezt a fajta motivációt pedig nem az egyetemen, hanem korábban kell megszerezni. Mindenkihez úgy kell hozzáállni, hogy tudóst nevelünk belőlük, a nagy része aztán elszel, de talán megmarad valaki közülük.

Mik a további tervei, milyen témával/témákkal szeretne foglalkozni a jövőben?

Még sok tervem van, csak nem tudom mennyire lesz időm. Jelenleg egy tanulmányköteten dolgozom, amelyben a különböző helyeken orosz nyelven írt munkáimat gyűjtöm össze tematikusan elrendezve, és egy moszkvai kiadónál van lehetőség a megjelentetésére. Készült egy ukrán fordítás is, remélhetőleg az is meg fog jelenni. Mindkettőt nagyon fontosnak gondolom ahhoz, hogy nemzet-

közileg – pontosabban Oroszországban, Ukrajnában is – jobban látható legyek. Az a tapasztalatom ugyanis, hogy hiába jelenik meg valami angolul, elsősorban az orosz, illetve szláv nyelven írt munkákat – azon belül is a könyveket – olvassák és használják fel az orosz kollégák.

Az előbbi persze régebbi kutatás, újnak, a készülően lévő Ukrajna-történetet említeném, amiben elvállaltam a középkor végéig a történet megírását, amivel kapcsolatban komoly feladataim vannak, elsősorban a késő-középkort illetően. A *Kijevi Évkönyvnek* a PVL-hez¹ hasonló fordítása is a terveim között van. Van egy régóta dédelgetett vágyam, az első nyugati szláv (pontosabban ócseh) nyelvű krónika, az ún. *Dalimil-krónika* magyarságképeinek a feldolgozása, amihez már nagyon sok anyagot gyűjtöttem, de eddig mindig félretettem valami más miatt. Ha mindezt megcsinálom, az akkor is hosszú évek munkája, ha már nem is tanítok olyan sokat. Meglátjuk, mit tudok megvalósítani mind ebből.

Tisztelt Professzor Asszony, köszönöm az interjút!

Az interjút készítette:
Barabás Gábor

„ENGEM MINDIG AZ EMBERI MINŐSÉG ÉRDEKELT”

Interjú Barics Ernővel

Barics Ernő nyugalmazott egyetemi oktató, tanszékvezető, intézetigazgató, továbbá nyelvészprofesszor, kisebbségkutató és lexikográfus. 2020 októberében ünnepelte 75. születésnapját. Szakértelmével vitathatatlan érdemeket szerzett a hazai kroatisztika területén. Fél évszázadon át, 1970 és 2020 között a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Horvát

Nyelv és Irodalom Tanszékének tanára, 2004-től 2010-ig pedig a Magyarországi Horvátok Tudományos Intézetének igazgatója volt. Oktatói, kutatói, iskolateremtő és tudományszervező munkásságát számos rangos elismeréssel jutalmazták. Többek között 2011-ben Arany Katedra díjjal, 2015-ben Nemzetiségekért díjjal, továbbá 2016-ban Faluhelyi Ferenc-díjjal ismerték el.

¹ Régmúlt idők elbeszélése. A Kijevi Rusz első krónikája. Fordította Ferincz István. A fordításhoz a jegyzeteket írta Balogh László, Ferincz István, Font Márta, Kovács Szilvia, Polgár Szabolcs, Zimonyi István. A tanulmányokat írta Balogh László, Ferincz István, Font Márta és Kovács Szilvia. Szerkesztette Balogh László és Kovács Szilvia. Budapest, 2015.